

VACA MEDINA JESÚS E JOSÉ G. VARGAS-HERNÁNDEZ_(josevargas@cucea.udg.mx)_Centro Universitario de Ciencias Económico-Administrativas da Universidade de Guadalajara, México

Impacto da reforma enerxética no mercado dos fertilizantes en México

Impacto de la reforma energética en el mercado de los fertilizantes en México

Impact of the Energy Reform in the Mexican Fertilizers Market

Resumo: A reforma enerxética traerá consigo grandes cambios na economía de México, debido principalmente á incursión da iniciativa privada —tanto nacional como estranxeira— na explotación e comercialización de produtos petroquímicos. O sector dos fertilizantes é, sen dúbida, un dos máis afectados por esta aprobación. As medidas pactadas dentro desta reforma impactarán directamente á produción nacional, a cantidade de importacións e, sobre todo, á demanda destes produtos. O obxectivo deste traballo é analizar a situación actual e futura deste sector, coa finalidade de estudar o impacto económico desta reforma, así como presentar alternativas referentes á situación que vivirán as empresas existentes e emerxentes neste mercado.

Palabras clave: fertilizantes, México, reforma enerxética.

Abstract: Energy reform will bring about major changes in the economy of Mexico, mainly due to the introduction of domestic and foreign-in the exploitation and marketing of petrochemical products—both private initiative. The fertilizer sector is undoubtedly one of the most affected by this approval. The measures agreed within this reform will directly impact domestic production, the quantity of imports and, above all, the demand for these products. The aim of this paper is to analyze the current and future situation of the sector, in order to study the economic impact of this reform and alternatives concerning the present situation live existing and emerging companies in this market.

Key words: fertilizers, Mexico, energy reform.

I. INTRODUCCIÓN

A poboación mundial sufriu grandes cambios ao longo da súa existencia, porén, está a punto de enfrontarse a un dos retos máis complicados e nunca antes experimentado pola raza humana: a sobrepopoación do planeta. Enfróntase a un ciclo mundial que traerá complicacións en aspectos sociais e económicos, visibles principalmente en países con economías débiles con altos índices de pobreza e marxinação. Neste documento centraremos no correspondente á escaseza de alimentos, e ao impacto económico en México dunha das principais alternativas tomadas polas organizacións mundiais para contrarrestar esta eminente problemática: os fertilizantes químicos.

Segundo estudos realizados pola Organización das Nacións Unidas, a poboación mundial que no 2011 era de 7 mil millóns de habitantes, para o ano 2050 estímase que sexan aproximadamente 9.1 mil millóns de persoas as que se atopen no planeta. Gran parte deste fenómeno será provocado polos países en vías de desenvolvemento, os cales sofren o apoxeo da transición demográfica e os estragos deste fenómeno farán efecto dentro de 30 ou 40 anos.

En aspectos de produción agrícola, segundo o mesmo estudo da ONU, prevese que para satisfacer as demandas mundiais haberá que aumentar a produción nun 70%. Porén, países en desenvolvemento —entre eles México— terán que aumentar a produtividade nun 100% para poder facer fronte ás demandas locais (Gauchin, 2013). O maior reto nos próximos anos para o sector agrícola mexicano é acadar o abastecemento de alimentos para unha poboación crecente. Pero, que medidas debemos implementar para incrementar o nivel de produción nun país en proceso de urbanización que reduce a súa superficie dispoñible para cultivo día a día? Os fertilizantes son os chamados a ser precursores desta gran revolución e xogarán un papel significativo no impulso á produtividade dos cultivos.

II. ANTEDECENTES

Segundo a Asociación Internacional da Industria dos Fertilizantes (IFA polas súas siglas en inglés), en 2012 o consumo global rexistrou unha cifra de 176.1 millóns de toneladas, das cales 61 % foron de fertilizantes nitroxenados, 23 % de fosfatados e 16 % de potásicos. No mesmo artigo a IFA proxecta que para o ano 2018 haberá un incremento na taxa media anual de utilización e consumo de fertilizantes do 1.8 %; dos cales o 3 % corresponde a nitroxenados, o 1.5 % a fosfatados e o 1.9 % a potásicos.

En México, a fabricación de fertilizantes sufriu de grandes altibaixos ao longo do tempo. A partir da súa privatización e apertura á competencia en 1991, a produción nacional mantívose á alza ata 1997, ano no que o Estado restrinxiu o gas natural. Deste ano a 2006 rexistrouse unha redución constante. Porén, desde 2007, a produción de fertilizantes mantivo un crecemento considerable (soamente 2009 rexistrou diminución pola crise económica que viviu o noso país) debido á necesidade deste produto nas actividades agrícolas e a varias accións tomadas polo goberno para impulsar este mercado (Sagarpa, 2013).

Os fertilizantes xogan un papel fundamental na agricultura, xa que estes contribúen ao melloramento da produtividade dos cultivos ao prover nutrientes necesarios para o desenvolvemento produtivo (Rosso, 2011). Tamén, co avance tecnolóxico e científico no estudo e fabricación dos fertilizantes, creáronse novos produtos que non acidifican a terra e que incrementan a súa esperanza de vida produtiva (García, 2014). Isto permite elevar a cantidade e calidade dos cultivos, ao mesmo tempo que coida o solo e estende o seu ciclo de produción, o cal vese reflectido nun aumento na rendibilidade da terra.

México é un país arraigado e dependente das actividades primarias. Aínda que a agricultura foi un tanto desprotexida nos últimos anos por parte do Estado, esta non deixou de ser fonte importante para os ingresos nacionais. Segundo datos do Banco Mundial, a contribución da agricultura ao PIB rondou entre o 3 e o 4 % entre os anos 2009 e 2012. Ademais, é un país que concentra unha proporción considerable de poboación rural. Neste medio viven aproximadamente 26 millóns de persoas, que equivalen ao 22 % dos habitantes nacionais (Banco Mundial). Desta poboación rural, a maior parte viven de actividades agropecuarias.

Estrutura de mercado

O mercado dos fertilizantes en México ten una estrutura oligopólica con tendencia á competencia perfecta. Unha pequena cantidade de fabricantes e comercializadores abranguen gran parte do mercado nacional e abastecen a millóns de agricultores. Porén, este oligopolio non foi capaz de satisfacer a demanda total do país, polo que a competencia entre empresas pequenas e emerxentes, polo mercado residual, é cada día máis forte (Ruiz Funes, 2010).

Esta estrutura, unido á situación demográfica nacional e ás estimacións de produción e consumo agrícola, incrementaron as posibilidades de entrada a novas empresas, xa que case a metade da demanda no país ten que ser abastecida por fertilizante estranxeiro. As empresas nos mercados oligopólicos caracterízanse por ter beneficios positivos debido á dominancia que teñen do mercado. No sector dos fertilizantes, isto ocasionou que empresas novas entraran ao mercado. Nos próximos 20 a 40 anos, prevese que a demanda aumente e o mercado se estenda, incrementando os beneficios das firmas existentes e incentivando a entrada de novas empresas.

O feito de que as empresas líderes no mercado non lograran abastecer a demanda doméstica pode ser, principalmente, por tres motivos. Primeiro, a capacidade produtiva das empresas, aínda implementado todos os recursos para a produción, non alcanza para producir os 4 millóns de toneladas que demandan os consumidores.

Segundo, o principal obxectivo dunha empresa non é satisfacer as necesidades do mercado, senón maximizar os seus beneficios. As firmas dominantes do mercado, probablemente, lograron esta meta sen preocuparse pola demanda restante. Se as empresas quixesen aumentar os seus niveis de produción e obter maiores proporcións de mercado, entón terían que investir en novos factores produtivos para non caer nos rendementos decrecentes.

Por último, o custo de produción é moi elevado en comparación co prezo de mercado, é dicir, o custo medio unitario é maior ao prezo de venda dos fertilizantes. A causa disto débese á falta de tecnoloxía axeitada ou aos altos custos de insumos e materia prima, o cal non permite producir a prezos competitivos.

Destas hipóteses dedúcese que as empresas deben xerar estratexias intelixentes para aproveitar as oportunidades reais e potenciais que presenta o mercado, e deste modo, maximizar os seus beneficios e gañar a maior proporción de mercado posible.

III. DELIMITACIÓN DO PROBLEMA

O sector dos fertilizantes é moi competitivo. Isto débese, especialmente, a que os fertilizantes son considerados bens “commodities”, é dicir, produtos homoxéneos con normas e estándares de calidade específicos. A variable clave neste mercado é o prezo. As empresas compiten por vendas e por maiores porcentaxes de proporción de mercado na parte residual do mesmo. Debido á competitividade, o prezo de mercado é próximo ao custo medio mínimo, o cal ocasiona que as marxes de utilidade sexan mínimas e as cantidades de diñeiro que se moven sexan grandes.

O obxectivo de toda firma nun mercado tan competitivo é maximizar os seus beneficios e aumentar a participación no mercado. Isto só se pode acadar a través de estratexias que permitan diferenciar o seu produto e xerar vantaxes competitivas e comparativas que permita á empresa acadar as súas metas. Porén, para elixir a mellor estratexia cómpre analizar e dominar todos os aspectos e fenómenos que afectan á industria.

A reforma enerxética é un tema moi controversial desde o punto de vista social, porén, é un paso moi importante no crecemento e desenvolvemento económico do país. A entrada de novas tecnoloxías privadas permitirán eliminar as deficiencias por parte do estado —PEMEX principalmente-, e poderán explotar e comercializar maior cantidade de produtos a prezos competitivos.

Esta reforma dará acceso a varios produtos como petróleo e gas natural. Estes son importantes na produción de fertilizantes, porén, o gas natural xoga un papel vital dentro deste sector, xa que é o principal insumo destes produtos químicos.

Pregunta de investigación

Como impactará a reforma enerxética á estrutura do mercado de fertilizantes en México; e como afectará á vida e existencia das empresas pequenas encargadas de abastecer o mercado residual do oligopolio?

IV. ANTECEDENTES TEÓRICO-CONCEPTUAIS

Segundo Pedro Parenti, vicepresidente da Asociación Nacional de Produtores e Comercializadores de Fertilizantes (ANACOFER), o consumo nacional está estimado en 4 millóns de toneladas anuais, cun valor aproximado de 2 mil millóns de dólares. Porén, a relación oferta-demanda é moi pobre neste sector. A produción total no país non é o suficiente para cubrir a demanda nacional, xa que serve para abastecer soamente un terzo do consumo total. No 2012, a fabricación total nacional foi de 1.5 millóns de toneladas; pero tívose que importar 2.7 millóns de toneladas para abastecer o consumo nacional (Perea, 2013).

Entre 2011 e 2012 rexistrouse un decremento do 5.9 % nacional na fabricación de fertilizantes. Estímase que a causa principal sexa o pouco acceso e o alto custo do gas natural no país, o cal é a materia prima para producir amoníaco, e este para a maioría dos fertilizantes, especialmente os nitroxenados. A causa desta produción insuficiente, México caracterizouse nos últimos anos por ser importador de grandes cantidades de fertilizantes. No mesmo lapso de tempo as importacións aumentaron 23.8 %. Ademais, ocasionou unha redución no consumo do 4.5 % (ANIQ, 2014).

Cadro 1. Crecemento anual en produción, importacións e consumo de fertilizantes en México de 2011 a 2012.

FERTILIZANTES			
	2011	2012	Crecemento
Produción	\$1,870,879	\$1,759,255	-6.3%
Importacións	\$2,767,796	\$3,426,254	23.8%
Consumo	\$4,358,602	\$4,162,083	-4.5%

Fonte: Elaboración propia con datos da ANIQ.

Os fertilizantes teñen unha importancia significativa no concerniente aos custos de produción, debido a que son un dos principais insumos. Os agricultores que fertilizan os seus terreos vense obrigados a comprar produto estranxeiro, a maioría das veces a un prezo maior, debido á escaseza do produto no mercado doméstico e aos inminentes custos da importación.

Tamén, gran parte dos agricultores a pequena escala (os cales predominan no país) non teñen recursos suficientes para consumir fertilizantes a prezo de mercado, e dependen de programas governamentais nos que se lles regalan estes produtos ou se subsidia para que os adquiran a un menor prezo. Disto despréndese que, de 2008 a 2013, se fertilicen soamente entre o 55 e o 65 % da superficie sementada (INEGI, 2014).

Os fertilizantes inorgánicos clasifícanse en 3 tipos:

- A. Nitroxenados (sulfato amónico, nitrato amónico e urea, entre outros).
- B. Fosfatados (simple, dobre e triple).
- c. Potásicos (cloruro, sulfato e nitrato potásico).

Segundo cálculos propios, con base en datos da Asociación Nacional da Industria Química (ANIQ), no ano 2012 aumentou a proporción de fertilizantes fosfatados con respecto á produción total en México, cuxa cifra acadou o 65%, e diminuíron os nitroxenados con 31 % e potásicos 4 %.

Figura 1. Producción estimada por tipo de fertilizantes no ano 2012.



Fonte: Elaboración propia con datos da ANIQ.

Con datos referentes ao consumo de fertilizantes inorgánicos, segundo o anuario estatístico da ANIQ, repórtase para 2012 un estimado de 54 % de nitroxenados, 29 % de fosfatados e 17 % de potásicos. O consumo estimouse mediante a suma da produción máis as importacións, menos as exportacións. Nos produtos onde non houbo produción en México, o consumo equivale simplemente ás importacións.

Figura 2. Consumo estimado por tipo de fertilizantes no ano 2012



Fonte: Elaboración propia con datos da ANIQ.

A gran diferenza que se amosa nas gráficas débese a que desde 1999 pechou a empresa que tiña o monopolio total da urea en México, ano no cal deixou de producirse este fertilizante no país. Isto ocasionou que, tanto a urea como o nitrato de amonio, sexan importados na súa totalidade.

Ata 2012, en materia de fertilizantes nitroxenados, soamente se produce sulfato de amonio. Porén, este fenómeno agrávase cando notamos que é o fertilizante inorgánico máis empregado en México, especialmente a urea.

Os fertilizantes inorgánicos máis empregados no noso país son a urea e o fosfato diamónico. Entre os dous suman un consumo de 2.6 millóns de toneladas, equivalente ao 63 % do consumo total nacional. Mentres que detrás destes dous, atópase o de sulfato de amonio cun 19 %.

Figura 3. Concentración do consumo de fertilizantes no ano 2012.



Fonte: Elaboración propia con datos da ANIQ.

VI. IMPACTO DA REFORMA ENERXÉTICA NO SECTOR DOS FERTILIZANTES QUÍMICOS

Segundo fontes oficiais, coa entrada en vigor da reforma enerxética en México, PEMEX reactivará a produción de gas natural e amoníaco a prezos competitivos, co cal planean incrementar a fabricación de fertilizantes a prezos baixos. O obxectivo desta acción é aumentar a produción de fertilizantes no noso país e diminuír a dependencia do consumo nacional das importacións (Perea, 2013).

O gas natural é un dos principais insumos para a fabricación de agroquímicos, mesmo implica o 60 % de custo de produción dos fertilizantes. Producilo en México é caro, debido a que a súa explotación coa infraestrutura existente representa custos moi elevados. Ademais, toda a produción non abrangue a demanda total. Polo tanto, tense que recorrer á importación, cuxa cantidade supera o terzo do consumo total (Perea, 2013).

A reforma enerxética permitirá a inserción da iniciativa privada —nacional e estranxeira— na explotación e comercialización de gas natural no país. Deste modo, empregaranse tecnoloxías de primeiro nivel para obter esta materia prima ao menor custo posible, e así produciranse fertilizantes a prezos baixos e competitivos. Ao haber máis empresas no mercado, tanto na produción como na distribución de gas natural, este ofrecerá maior cantidade de produtos a menores prezos; o cal sempre é vantaxoso para o consumidor e para as empresas produtoras de fertilizantes (Varian, 1999).

O impacto de ter máis distribuidores de gas natural verase no aumento da súa dispoñibilidade e permitirá fabricar agroquímicos nacionais con menores custos e mellores prezos de venda. Os fertilizantes a prezos competitivos axudarán a reducir o custo da produción de alimentos agrícolas e aumentar o consumo de fertilizantes, ademais de reducir as cantidades importadas (PRI, 2014). Porén, a reforma enerxética non só trae boas novas, tamén ocasionará grandes ameazas no sector dos fertilizantes. A mala nova xurdiu cando PEMEX anuncia a compra da planta Agro-Nitroxenados S.A de C.V por unha cantidade de 475 mdd. (CNN, 2014).

Esta empresa, localizada en Veracruz, era monopolio da urea no noso país, xa que era a única empresa produtora deste fertilizante. As súas cifras de fabricación acadaron as 3 mil toneladas mensuais deste produto entre 1992 e 1994. Porén, coa sinatura do Tratado de Libre Comercio de América do Norte (TLCAN) en 1994, sobreviviu soamente por cinco anos máis. Non puido competir contra os fertilizantes dos Estados Unidos e pechou as súas portas en 1999, unido a que PEMEX deixou de abastecer amoníaco debido a débedas millonarias da empresa. Con esta decisión, México deixou de producir urea importando o 100 % do consumo nacional.

A empresa que adquiriu PEMEX leva 15 anos parada, con maquinaria vella, desgastada e tal vez inservible. E se funcionase sería o mesmo, xa que a súa tecnoloxía está obsoleta para a produción de fertilizantes na actualidade. Polo que, segundo PEMEX, terán que facer outro forte investimento de 200 mdd para rehabilitar a fábrica e operala. Planéase que todo o proceso se cumpra en 15 meses. Unha vez concluídas as operacións de Agro-Nitroxenados, PEMEX estima reactivar a produción de 900,000 toneladas anuais de urea. Esta cifra representa preto do 75 % da demanda nacional actual deste produto. Este nivel de produción podería substituír máis de 400 mdd anuais correspondentes a importacións (CNN, 2014).

Con esta decisión, PEMEX e Agro-Nitroxenados súmanse ás empresas exercentes do oligopolio no sector dos fertilizantes en México, diminuíndo en certa medida o mercado residual para os pequenos produtores. Moitas destas pequenas empresas que planeaban

iniciar operacións de produción despois da reforma enerxética e a baixa no prezo do gas natural, terán que limitarse a seguir importando o produto e loitar por sobrevivir no mercado, xa que as grandes empresas serán as que dominen en gran parte as actividades de produción.

Será interesante observar como reaccionarán as empresas líderes do mercado ante a inminente entrada en vigor da reforma enerxética. Poderase abastecer a demanda nacional con produción local, e as empresas pequenas só poderán sobrevivir como distribuidoras?, ou seguirá existindo un mercado residual aínda despois da reforma enerxética que permita a empresas de menor escala a produción de fertilizantes? Hai que lembrar que a demanda neste sector manterá índices crecentes constantes durante os próximos 30 ou 40 anos. É probable que os índices de crecemento do mercado e da demanda teñan un ritmo máis acelerado que a propia oferta e produción.

As empresas medianas e pequenas poderían verse tentadas a investir en plantas e reactores para a produción destes agroquímicos, porén, os rendementos a escala favorecerán ás grandes empresas debido ao volume da súa produción. Como se mencionou anteriormente, a variable clave neste sector é o prezo. Polo tanto, avenciónanse alianzas estratéxicas entre empresas pequenas, buscando compartir tecnoloxía e capital coa finalidade de comprar reactores e realizar as producións en conxunto para minimizar custos e ter a capacidade de fabricar a prezos competitivos.

Seguramente, as empresas líderes aumentarán o seu dominio no mercado con esta reforma, polo que a competencia por sobrevivir no mercado residual será incesante. O fenómeno de entrada de novas empresas verase revertido totalmente, xa que comezarán a baixar os seus beneficios ata facerse negativos, o cal ocasionará a saída de moitas firmas.

Unha estratexia bastante agradable para as empresas pequenas é a formación de alianzas entre eles. Unha alianza estratéxica é un acordo voluntario entre dúas ou máis empresas que involucra intercambiar, combinar ou desenvolver conxuntamente bens, servizos ou tecnoloxía. (Peng, 2010). Enfrontar ao mercado individualmente será moi complicado, polo que a cooperación é unha boa saída.

Ao combinar recursos e tecnoloxía, as empresas serán capaces de reducir os seus custos de produción e maximizar os seus beneficios, o cal permitirá ter marxes máis elevadas de ganancia e un crecemento máis acelerado. Porén, enfróntanse a un problema social xeneralizado en todo o mundo: a cooperación e o oportunismo.

Formar alianzas non é tan sinxelo, e menos para empresas que se xogan o seu capital e a súa supervivencia. A maior parte das alianzas disólvense polas prácticas oportunistas da súa contraparte, o que xerou unha sensación de malestar e incomodidade fronte a estas estratexias de cooperación. Porén, non deixan de ser unha boa opción, e neste caso específico, ao parecer é o máis viable.

A alianza e cooperación entre estas firmas ten unha ameaza crible que pode favorecer a durabilidade da alianza xa que resta incentivos ás firmas para desviarse da estratexia. Que unha empresa decida romper o acordo, poría en xogo o capital investido e en mercados como este, pode significar a desaparición da firma.

VII. MÉTODO

A metodoloxía que se levou a cabo nesta investigación foi totalmente descritiva. Con base en datos obtidos no INEGI, FAO e ANIQ principalmente, analizáronse para determinar a situación actual e as predicións a futuro do devandito mercado. O estudo realizouse en maior medida desde o punto de vista da microeconomía e da xestión estratéxica.

VIII. CONCLUSIÓNS

A reforma enerxética traerá consigo consecuencias que afectarán directamente a moitos sectores industriais mexicanos. Un deles é o mercado dos fertilizantes químicos ou inorgánicos. Coa entrada de nova tecnoloxía da iniciativa privada, aumentarase a explotación e produción de gas natural. Isto permitirá aumentar a produción nacional, reducir as importacións, incrementar o consumo e diminuír os prezos dos alimentos agrícolas.

Porén non todo é tan bo. Desde un punto de vista microeconómico podemos predicir que esta reforma beneficiará ás grandes empresas e prexudicará ás pequenas. O oligopolio existente farase máis forte e abranguerá maior porcentaxe de mercado, obrigando a empresas pequenas a saír da competencia. Por outro lado, a interrelación estratéxica levará ás empresas en perigo de extinción a tomar medidas co afán de poder competir polo mercado residual deste oligopolio e procurar aumentar a súa concentración de mercado. Algunhas destas medidas serán as alianzas estratéxicas e as colusións, onde combinarán capital, recursos e tecnoloxía co obxectivo de maximizar os seus beneficios e minimizar custos e manterse en pé firme dentro da competencia.

IX. BIBLIOGRAFÍA

- ASOCIACIÓN NACIONAL DE LA INDUSTRIA QUÍMICA (ANIQ), 2014.
- CNN. (2014, 16 de xaneiro). *Pemex compra planta AHMSA por 475 mdd*. Recuperado de: <http://www.cnnexpansion.com/negocios/2014/01/16/pemex-compra-empresa-a-ahmsa-por-475-mdd>
- FAO. (2002). *Los fertilizantes y su uso*. Roma: FAO.
- GARCÍA, K. (2014, 16 de enero). Adquiere Pemex negocio de fertilizantes de AHMSA. *El economista*. Recuperado de: <http://eleconomista.com.mx/industrias/2014/01/16/pemex-alista-produccion-fertilizantes-mexico>
- GARCÍA, M. (2014, 23 de marzo). *Falta producción de fertilizantes*. Diario am. Recuperado de: <http://www.am.com.mx/notareforma/24980>
- GAUCHIN, D. (2013). El mercado de los fertilizantes. *El economista*. Recuperado de: <http://eleconomista.com.mx/columnas/agro-negocios/2013/08/19/mercado-fertilizantes>
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA Y GEOGRAFÍA (INEGI), 2014.
- ORGANIZACIÓN DE LAS NACIONS UNIDAS PARA LA ALIMENTACIÓN Y LA AGRICULTURA. (FAO), 2014.
- PENG, M. (2010). *Estrategia global*. México: Cengage Learning
- PEREA, E. (2013). *Sagarpa busca reducir importación de fertilizantes de el 70 al 30 %*. Recuperado de: <http://imagenagropecuaria.com/2013/sagarpa-busca-reducir-importacion-de-fertilizantes-do-70-al-30/>.
- PARTIDO REVOLUCIONARIO INSTITUCIONAL (PRI), 2014.
- ROSSO, L. M. (2011). *El mercado de los fertilizantes en México*. México: Instituto Español del Comercio Exterior (ICEX).
- RUIZ FUNES, M. (2010, 10 de outubro). Producción de fertilizantes. *El Financiero*. Recuperado de: <http://www.elfinanciero.com.mx/opinion/produccion-de-fertilizantes-no-solo.html>
- SAGARPA. (2013). *El mercado de los fertilizantes: 2011-2012*. Recuperado de: <http://www.infoaserca.gob.mx/claridades/revistas/239especial/ca239especial-45.pdf>
- VARIAN, H. R. (1999). *Microeconomía intermedia: un enfoque actual*. Barcelona: Antoni Bosch.

Normas de publicación

Proceso de selección e avaliación dos orixinais

A selección dos textos responderá a criterios de orixinalidade, novidade, relevancia, rigor e calidade metodolóxica. Os orixinais que non se atean estritamente ás normas de publicación que se indican a continuación, serán devoltos aos autores para a súa corrección antes do seu envío aos avaliadores externos. Unha vez que a secretaría comprobe o cumprimento das normas de publicación, os responsables da súa autoría recibirán aviso do recibo dos orixinais remitidos coa indicación da duración aproximada do proceso de avaliación. Os textos serán sometidos á revisión de dous expertos alleos ao equipo editorial (doutores ou outras persoas de recoñecido prestixio) do rexistro de avaliadores da revista, seguindo o sistema para o anonimato de dobre cego. Os responsables da avaliación disporán de quince días para presentar o resultado do estudo, que poderá ser positivo, positivo con suxestións ou negativo. No caso de que os responsables da avaliación propongan modificacións de forma motivada na redacción do orixinal, será responsabilidade da revista -unha vez informado o autor- o seguimento do proceso de reelaboración do traballo. O autor disporá de dez días para incorporar as suxestións dos responsables da avaliación. No suposto de non ser aceptado para a súa edición, o orixinal será devolto ao seu autor xunto cos ditames emitidos polos avaliadores. Antes da súa publicación, os autores recibirán por correo electrónico a versión definitiva do artigo para facer as correccións oportunas das probas de imprenta no prazo de dez días (non se aceptarán cambios substanciais, soamente modificacións sobre a versión enviada).

A revista componse de dúas seccións fixas: Artigos e Recensións. Os artigos son traballos de investigación de interese científico con contribucións orixinais nas áreas da: Ciencia Política e da Administración, Socioloxía, Economía e Políticas Públicas. As Recensións son comentarios de libros editados preferentemente no ano anterior ao de publicación do correspondente número da Revista.

Normas para autores

1_ As propostas de colaboración coa Revista Galega de Administración Pública remitíranse en formato editable como arquivo adxunto a unha mensaxe de correo electrónico ao seguinte enderezo electrónico:

ac.egap@xunta.es.

A persoa que envía o correo deberá indicar que coñece o contido destas normas de publicación, así como que o traballo é un texto orixinal e non está incluído noutro proceso de avaliación.

2_ Os traballos deberán ser remitidos antes do 15 de maio e do 15 de novembro, para os dous números anuais. As datas de remisión e aceptación figurarán nun lugar visible da revista.

3_ Os traballos enviados deberán cumprir as seguintes condicións:

- a) Seren inéditos e non estaren incluídos en procesos de avaliación doutras publicacións.
- b) Estaren redactados en calquera dos seguintes idiomas: galego, castelán, portugués, francés, italiano ou inglés.
- c) Conteren unha extensión mínima de 30.000 caracteres e máxima de 45.000 no caso dos "Artigos"; e, entre 3.000 e 10.000 caracteres nas "Recensións".

4_ Os traballos que se propoñen para a súa publicación como artigos deberán incluír, por esta orde:

- a) Un título descriptivo do contido coa súa tradución ao inglés. Ademais se incorporará a información de todos os autores do texto (nome, apelidos, profesión ou cargo, a institución de adscrición, o país da institución e o enderezo electrónico).
- b) Un resumo (dun máximo de 120 palabras) no idioma no que se presenta o texto principal e a súa tradución ao inglés de non ser esta a lingua empregada na súa redacción.
- c) Unha relación dun mínimo de cinco palabras clave, e un máximo de dez, que identifiquen as materias sobre as que versa o texto principal, e a súa versión ao idioma inglés, de non ser esta a lingua empregada na súa redacción.
- d) Un sumario seguindo a estrutura da CDU. (Exemplo: 1, 1.1, 1.1.1, 1.1.1.a ...).

- e) O corpo principal do texto.
 - f) A bibliografía.
 - g) As táboas, os diagramas e cadros (máximo de 7).
- 5_ Os traballos deberán ser coidadosamente revisados pola(s) persoa(s) responsable(s) da súa autoría no tocante ao estilo e respectarán ademais os seguintes requisitos:**
- a) Todos os traballos deberán ser presentados a un espazo, con formato de fonte Times New Roman, tamaño 12.
 - b) As notas figurarán a pé de páxina, gardarán unha numeración única e correlativa para todo o traballo. As referencias bibliográficas incluíranse en formato abreviado (Exemplo: Peters, 2002:123)
 - c) A bibliografía deberá conter con exactitude toda a información dos traballos consultados e citados (autoría, título completo, editor, cidade e ano de publicación; de se tratar dunha serie, serán indicados o título e o número do volume ou a parte correspondente), segundo o sistema Harvard.

- LIBRO: Alesina et. al. 1997. Political Cycles and the Macroeconomy. Cambridge: MIT Press.
 - CAPÍTULO: Castles, F.G. 1982 «Politics and public policy», en F.G. Castles (ed.), The Impact of Parties. Politics and Policies in Democratic Capitalist States. Londres.
 - REVISTA: Peters, G. e Pierre, J. 1998 « Governance without Government? Rethinking Public Administration», Journal of Public Administration, 8 (2): 223-243.
- d) Os documentos, fontes ou bases de datos publicados na Internet deberán indicar o URL respectivo, incluíndo a data de consulta (dia-mes-ano). Por exemplo: <http://egap.xunta.es/publicacions/publicacionsPorCategoria/12> (26-09-2013).

- 6_ Dereitos de autoría.** Unha vez que o consello editorial acepte publicar calquera material (artigo ou recensión) recibido, os dereitos exclusivos e illimitados para reproducir e distribuír os traballos en calquera forma de reprodución, idioma e país serán transferidos á Escola Galega de Administración Pública (EGAP).